

פ ר ט י כ ל מט.מג/2

מישיבת ועדת הכנסת שהתקיימה ביום
א', כ"ג סנחם-אב תש"י (6.8.1950)
בשעה 16.00

נ ו כ ה י ם : י . ש פ ר י נ צ ק - יו"ר הכנסת
נ . נ י ר - סגן יו"ר הכנסת.

חברי הועדה:

ד . ב ר - ר ב - ה א י - ה יו"ר
י . ב ר - י הו ד ה
י . ב ר ץ
פ . א י ל נ י ת
ט . ג ר ב ו ב ס ק י
א . י . ג ר י נ כ ר ג
צ . י הו ד ה
א . כ ה נ
א . ס ז ו ר
ט . נ ו ר ו ק
א . צ י ז ל י נ ג
י . ק ל י ב נ ו ב
א . ש פ ט ל
י . ק ו ס ו י
י . ש מ חו נ י ת
א . ת ב ו ר י

מוזמנים:

י . ר ו ק ח - ראש עיריית תל-אביב
ג ב' ה נ מ ן - מטעם משרד המשפטים
א . צ י דו ן - סגן מזכיר הכנסת

נעדרים:

י . ה ר ר י
ט . ב נ - ע מ י
ת . טו ב י
ט . י ע ר י
א . ר ז י א ל - נ א ו ר
ש . כ' ץ
ח . ל נ ד א ו
ע . מ י ס ו ן
נ . י ל י ן - מו ר { בזכות דעה מיעצת }
ז . ג ל ו ס ק א

סדר-היום: 1. כטוח חברי הכנסת.

2. נמוסין.

3. הבית בתל-אביב.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

אני מקדם בברכה את חברת הכנסת שמחוננית, עם
שובה לארץ.

חבר הכנסת צ. יהודה, מבקש למסור כמה פרטים
על עבודת ועדת המשנה לענייני משכורות.

צ. יהודה:

ועדת המשנה לענייני משכורות קבלה שורה שלמה
של החלטות, אך כרגע אני מביא בפניכם רק
אתמה החלטות האלה, שעליה לדעת לא יהיה ויכוח, כיון שישיבה זו הוקדשה
לענין מסוים ואינני רוצה לגזול מזמנה של הועדה לעניינים אחרים.

לאחר מותו של חבר הכנסת טביב, חשבה הועדה
לנכון להציע לחברי הכנסת לבטח את עצמם - בטוח קולקטיבי - נגד מות או
אינולידיות גמורה, בתקופת כהונתם כחברי הכנסת, בסכום של - 3,000 לירות;
הוחלט לברר עם חברות הבטוח כמה צריך לעלות בטוח זה, והתשלום ייעשה מתוך
- 10 הלירות שחברי הכנסת מקבלים בשביל בטוח. הוחלט, באם דמי הבטוח
יעלו עד - 4 לירות - ישולמו מתוך אותן עשר הלירות; ובאם יעלו דמי הבטוח
על - 4 לירות, יוצע להגדיל את הסכום שניתן לחברי הכנסת, ליותר מ- 10 לירות
לחדש, בהתאם למחיר הבטוח.

בינתיים, בדרנו את השאלה עם חברות הבטוח
"סנה" ו"ציון, והן מוכנות לקבל את הבטוח הקולקטיבי הזה שיעלה בערך, לשנה,
עשר וחצי לירות לכל חבר. מסרתי את הפרטים האלה לוועדת המשנה, והיא קבלה
החלטה זו פה אחד, והחליטה להעביר אותה למליאת ועדת הכנסת.

י. בר-יהודה:

ברצוני לשאול: מה זה נוגע לוועדת המשכורות?
היא יכולה לבא ולומר - יותר משכורת, פחות
משכורת; אבל, במקום זה היא באה ואומרת לי מה לעשות ב- 10 לירות, שאני
מקבל לבטוח. אני רוצה לבטח את עצמי אחרת! מדוע לקבל בענין זה החלטות
שיחייבו כל חבר (ד. בר-רב-האי): קרה מקרה אחד, והכנסת לא ידעה מה לעשות).
אני גם במקרה הזה, יכול לוטר: קבלתם - 10 לירות לבטוח.

אנו לא רצינו, בזמנו, לסדר קופת תגמולין
כמו אצל עובד קבוע, ואמרנו: הנה סכום לבטוח, בטח את עצמך כפי שתרצה;
לנו אין ענין בזה. גם עם מה שהועדה מביאה לנו היום - אנו צריכים לבטח את
עצמנו באותן - 10 הלירות שהוקצבו לנו. נדמה לי, שכיוזמה, למי שעונין
בדבר, זה חשוב מאד, אבל אין זה יכול לבא כדבר מחייב.

צ. יהודה:

עמדנו בפני עובדה שהחברים מקבלים - 10 ל"י
לחודש, אבל אינם מכסחים את עצמם, והוכחה
לכך המקרה שהיה. עלינו לדאוג שלא יקרה כדבר הזה שנית, אם מתוך הזנחה או
מאיזו סיבה שהיא אחרת, והמשפחה תשאר ללא מקורות מחיה. לכן, באנו בהצעה
זו, שהיא נראית לי כפשוטה והגיונית מאד. המחיר הנמוך הזה הוא תוצאה של
חישוב קולקטיבי של כל 120 חברי הכנסת.

נ. בר-רפאלקס:

מה הקשר שבינה לבין חברי הכנסת. נבחרנו
לכנסת לארבע שנים - אינני יודע מה יהיה
לאחר התקופה הזאת. אינני מתאר לעצמי ש- 120 חברי הכנסת ימותו במשך שנתיים
וחצי; יכול לקרות מקרה אחד, או אפילו שנים - והכנסת יכולה לשלם - 5000
לירות במשך 4 שנים.

י. שפרינצק:

לו חברי הכנסת המסתייכים למפלגות היו
מבוטחים על-ידי המפלגות, והמפלגות היו
דואגות להם - לא היה הענין נוגע לנו. אך
כיום אין המפלגה דואגת במקרה של אסוף, ובכל פעם שיקרה כדבר הזה תעמוד
הכנסת בפני בעיה זו. ואיני דואה דברים מבין חברי הכנסת, שאם יקרה להם
אסוף, לא יפגע הדבר במשפחותיהם. עלינו לקחת בחשבון, שאדם שנבחר לכנסת
עזב את עסקיו הפרטיים, וגם אם לא עזבם, לא פיתח אותם. חברי הכנסת הוצאו
ממסלול חייהם הרגיל ועל-כן אינם דומים ליתר אזרחי המדינה. לדעתי הצעת
ועדת המשנה היא מלבנת ומכובדת מאד.

א. כהן:

אני מקבל ביסודו את הפתרון הזה המפטיח ~~ה~~
דבר חשוב מאד. אני משער שחלק גדול של חברי
הכנסת ביטח את עצמו ב-10 לירות שקיבל, ועל-כן אני מציע לאפשר לחברים אלה
להבטיח את עצמם בהפרש שבין הסכום שהם הבטיחו את עצמם ובין ה-300 לירות.

י. שמחוני:

אני לא חשבתי שנחון על שאלה זו באריכות, אבל
מכיון שהתחלנו - מוכרחים להביע את נקודת ההסכמה,
דוקא אגב ההסתייגויות כאן. תחילתו של דבר קשה, בדיוק כמו שחושב חבר
הכנסת בר-יהודה. כאשר התחלנו - וחבר הכנסת מזור זוכר זאת - בסכום של -10
לירות לבטוח, עשינו זאת מתוך כוונה לשחרר את הכנסת, כטוסד, מהתחייבותיה
כלפי החברים. נחנו סכום זה לחברים כדי שהם יוכלו לבטח את עצמם באופן
פרטי. אבל החיים הוכיחו אחרת, ובמקרה של טביב ז"ל, כשבא סגן יו"ר הכנסת
ניר ואמר שהוחלט לתת סכום מסוים למשפחתו של הסנוח שאל אותו חבר הכנסת
בר-יהודה: מאיזה סעיף נפתם את הכסף? וענה לא סגן יו"ר הכנסת ניר: מהסעיף
צדק ויושר. מכיון שישנם חברים שאינם מבוטחים, לא נאה לכנסת, כמו שנאמר כאן,
להעניש את המשפחה, את האלמנה והילדים, שישארו בחוסר כל.

על-כן, אני חושבת, שההצעה שהובאה לפנינו
היא טובה ופוגעת באופן מינימלי בחברים המבוטחים במקומות אחרים. למשל,
הבטוח שלי בקבוצה. אינני זקוקה לשום בטוח אחר; אם חלילה יקרה משהו, יש
מי שידאג; אותו החבר חל על חלק מסוים של חברי הכנסת.

אני אבעד החלטה "מחייבת וכוללת". איני רוצה
לקבל שום אחריות עבור בן-אדם שעושה היום חישוב שמתבדה מחר. אם לא הצלחנו
בסידור הקודם - אני רוצה לתקן אותו באופן כולל. אם זה יהיה מחייב וכולל,
נדע שבמשך 4 השנים שהחבר נבחר לכנסת - ישנו סידור.

א. מזור:

לאחר מותו של חבר הכנסת טביב ז"ל, כשהובא הענין
לוועדת המשנה, אמרתי אני, כחברים אחרים: הרי
נחנו -10 לירות לבטוח. אך לא הייתה ברירה במקרה זה והיה צורך לתמוך
במשפחה.

אשר להצעה הנוכחית: לדעתי יש לקבל הצעה זו,
גם נוסף לבטוח שביטח את עצמו כל חבר וחבר, כי בטוח זה הוא רק לתקופת היותנו
חברי כנסת.

י. שפרינצק - יו"ר הכנסת: כיצד פועל סידור זה לגבי משפחת טביב?

צ. יהודה: אנו דברנו רק על העתיד. אנו נביא הצעות
מלאות יותר לישיבה הבאה.

מ. ח. ל. י. ט. י. מ.

ממלאים את ידי ועדת המשנה לסיים
את ענין הבטוח.

2. ג. מ. ו. ט. י. ג.:

י. שפרינצק - יו"ר הכנסת:

מכיון שחלה הפסקה גדולה בין התחלת הדיון
ובין היום, ברצוני לחזור, במלים אחדות,
על כל הענין; אולי גם לא רק לחזור עליו, אלא לעמוד על ענין חסור זה,
ביתר אריכות.
אני אז עמדתי על זה שאין לתת לכנסת, בשנה
השניה לקיומה, לרדת מטה. מקץ 100 שנים, יכול הזקן לההפך לזקן אשמאי,
אבל בראשית התפתחותו - לא ייתכן דבר כזה. אני עמדתי אז על זה שיש להכניס
סדר ונימוסים בנוסח הדיבורים, הכנויים וקריאות הביניים שבכנסת. אמרתי זאת,
מפני שהכנסת היא נכס יקר של האומה כולה. הנכס הזה פועל באופן בלתי רגיל

י. שפרינצק:

בהכרת העם. הכנסת רחשה לה מעמד מכובד בעולם הפוליטי וכל מקרה מוסיף למעמד הזה. נפגשתי עם הממשלה של הכנסת שבקרה באנגליה, נוכחה לדעת מה גדול ערכה של הכנסת. גם אני נוכחתי בזאת בבקורי בארגונו. הכנסת נכנסה לסגנון הבינלאומי. זהו נכס גדול. אין לנו נכסים רבים בהם אפשר לא לפנות לאנושיות; לא אבא ענקי, לא צי ענקי, לא אוריה בלתי רגילה. אנחנו עם קטן ששומר על נכסיו שהם האטריבוט שלו בעולם. ישנו המומנט החבוכי של הכנסת לדור.

בזמן קצר קנינו לנו נוסח ושיטה פרלמנטרית של חיים. נוסח מכובד. אבל מזמן שחזרתי מחוץ לארץ, בישיבות אחדות, וגם קודם היו מקרים כאלה - פחות גלויים - נשתרש מנהג שמוטר להגיד "הכל" זה לזה. בשעת ריתחה בכנסת, יש דברים הנאמרים מעל הבמה, וישנם דברים הנאמרים ב"פרברים" על העתונות. דברים שאינם מגיעים ליושב-ראש, מגיעים בצורה יפה מאד לעתונות, והעתונות שלנו - אם כי באופן יחסי אינה רעה - אינה יכולה להבליג על היצר הרע ולהשתמש באותה מלה אידיוטיית שהושמעה על-ידי מישהו בזמן שהתלקח הספרמנט, ומילה זו מקבלת חותמת פומבי. אם העניינים יתפתחו בצורה כזאת - הם יפוצצו את הכנסת.

עלינו לזכור את הפתגם "שמור לי ואשמור לך" כיסוד הכנסת. "שמור לי ואשמור לך את הכבוד". אנו נמצאים עדיין בחתולי העצמאות. גם אם היושב-ראש שומע את המלה, אינו תמיד מעיר עליה וקורא לסדר, כי ברגע שהוא מעיר על קריאה מסוימת, העניין מתנפח עוד יותר, והרבה יותר נוח לפעמים לעבור בשתיקה על קריאה. אך לא תמיד אפשר לנהוג בצורה זו, ובעיקר כשהדבר הופך להיות טוטלי.

אמרתי, שבירידה הזאת משתתפים כלם. פנייתי טופנית לכל הצדדים, וגם לשלחן הממשלה. ישנם ספרמנטים שונתם וצורת ביטוי שונה. לדעתי עלי להגיד לד"ר יוסף שלא יגיד "זה שקר"; אם כי בדפיניציה אבסטרקטית אפשר להגיד "שקר"; אבל, יש הבדל גדול בין "שקר" ו"שקרן", ויש למנוע שימוש בשמלים אלה. פניתי לממשלה ובקשתי מהם לדון בשאלת כבוד הבית.

אך בזמן האחרון לית-דין ולית-דיין, אין יו"ר ואין פטיש. ועדת הכנסת קבעה הסדר ביחס לשאילתות לסדר-היום, והסדר זה צריך להתחיל לפעול מיד לאחר הפגרה. כבראה שהממשלה מסכימה עם הסדר זה, ושאינ לה תיקונים רבים. כיון שועדת הכנסת קבלה הסדר זה - יש להתחיל לפעול לפיו, עד אשר יתקבל התקנון המושלם.

ישנו עוד דבר, שאינו שייך דוקא ל"בון-טון". אינני חושב שיש בין חברי הכנסת, מישהו המעוניין שהכנסת תתפוצץ. זה דבר שמעוניינים בו כל חברי הכנסת - כבוד הכנסת. על הסיעות להסביר זאת לחברים.

בענין הצעות לסדר-היום: מישהו קם לזמק, והנימוק הופך לדיון, והמציע טוען שזו רק הפנקה ומביא לתרעומת גדולה בכנסת.

אפשר היה עוד לסבול קריאות של חבר אחד לחבר שני, אך אני רואה בכך התחלת מחלה. הדבר הגזע עד לידי כך שעוזי כתב ב"הארץ": "כאשר האם כעסה על הילד מדוע הוא משתמש במלים לא יפות, ענה לה: מה יש? כך אומרים בכנסת". ואת עוזי זה קוראים רבים. דברתי על כך פעמיים, אך טרם סכמנו דבר. ולאחר שדברנו על זה - קם מישהו בכנסת וצועק "אל תהיה גם-רוח", והמשפט הזה הפך להיות נושא מכובד.

חברת הכנסת רזיאל-נאור התאוננה על אחד מיושבי-הראש שהוא מחנך את חברי הכנסת כחלמידים. אינני חושב שזה עוול. היושב-ראש אינו עושה זאת למענו. אטמוספירה כזו עלולה להביא לידי דמורליזציה.

לא חשבתי שהשיחה הזו, שהתחלנו בה כאן תשאר בגדר שיחה נאה. ברצוני שכל מה שדובר כאן ישמש נושא לשיחה במפלגות. פאסא עלינו להעלות סדר ו לשמור על אותה ירושה, על אותה אטיקה של אפשרות קולקטיבית לשמור על נציגות העם, שהיא תהפך לירושה, למסורת להבא. אם לא - מי יודע אנא נגיע.

אני מציע לכן לא להשאיר את "הסימפוזיה" הזאת כ"בלתי גמורה". עלינו לסכם, ועל הסיכום להיות ידוע מחייב.

ג. ניר-רפאלקס:
סגן יו"ר הכנסת

ברצוני להוסיף שני דברים: אחד כללי ואחד פרטי בענין זה. הכללי הוא בענין, שדיבר עליו כבר יו"ר הכנסת, ענין ההצעות לסדר-היום והנמקתם. אצלנו קיים נוהג, שנותנים לנמק הצעה לסדר-היום, אחר-כך ישנם שלש אפשרויות, להעמיד לסדר-היום, להעביר לוועדה, או לעבור לסדר-היום. ענין זה משמש כאחד המקורות לסקנדלים וחברי הכנסת נוהגים, כתלמידים הרוצים לרמות את המורה. אם היו"ר אינו נותן 5 דקות לשם הנמקת ההצעה - הרי יש לך סקנדל. אני מבקש מאת חברי הכנסת להחליט שיש להפסיק את ההתחכמויות האלה.

ועכשיו לענין הפרטי: כיום הרביעי האחרון, בקשר למקרה הזה, - לא אכנס עתה לעצם הענין - נהגתי בצורה שחשבתי לנכונה והייתי בטוח שאני צודק. קם אחא מחברי הכנסת וטען שלא נהגתי נכון. אני ייתי לו: תראה את הסטונוגרמה. בתשובה לכך אמר לי: זה לא נכון. לדעתי "זה לא נכון" זוהי צורה פרלמנטרית של המלה שקר. סאין זה נכון להשתמש במלה זו לגבי היו"ר.

א. ציזלינג: אני מקבל ברצון את היזמה של היו"ר.

לפעמים, חריפות הביטוי שמלורה את הענין לגופו, היא טבעית ומחנכת. אינני רואה בזאת כל רע. אבל, מכביסים משהו שקרא חסור ואינו רצוי, ואינני רוצה לומר בזה שלא יכול משהו להכשל; נכשלים. אבל אני רוצה לקבוע שאת הטון נתן ראש-הממשלה. מפני שההפרצות של קריאות ביניים היא התפרצות; זאת היא תגובה לא שא שלמלה. יכולים בתגובה לא שקולה, גם להכשל, אבל דברים מכוונים לפסול, לשקר, לשקט, לזיזף, - את הטון הזה נתן ראש הממשלה. (א. תבורי: אין זה מדויק) אני אומר את דעתי. דבריו של ראש הממשלה נאמרו מן הכתב, אפוא דברים של העמדת אנשים בספק השתייכותם לציונות, וכל מיני דברים אחרים. אני מדבר על "כלם". בזה לא הלכונתי למישהו אחר אלא לכלם. אני מקבל את דברי היו"ר, אבל אני רוצה לדעת אם יהיה לזה ערך, אם זה יהיה אצל האחרים. הגענו לידי הקראה, ואני אומר וחוזר בפירוש: אני גם באופן סיעתי וגם באופן אישי לא אסבול ולא אשא שיקראוני עוכר-ישראל ושאת דמותי יעוותו בפני בוחרים, בפני ילדי. אינני מסכים לכך (י. שפרינצק: אמרתי קודם, שכלנו מעוניינים שהבמה הזאת לא תפוצץ).

אמתתי קודם שאני מקבל את יזמת היו"ר. אני מנין את הרצון שהבמה הזאת תהיה מכובדת. אני מקבל אותו. אמרתי גם, שאם תוספנה להיות התפרצויות כאלה, אם משהו יאמר מלה - לא זה קובע. קובע הטון הכולל. ואני אומר את דעתי, שאת הטון הכללי, מן הכתב, נתן ראש-הממשלה. היה ויכוח על התקציב; בוויכוח הזה דבר שר האוצר, גם כן חבר הממשלה, שיש לו בדיוק אותו הריב עם מפ"ם; הוא דיבר בפתיחה, הוא דיבר באמצע, הוא דיבר בסוף. היו קריאות ביניים? היה סקנדל? היה ויכוח פוליטי: שר החוץ פתח - היה שקט; שר החוץ סיכם - היה שקט. קם ראש הממשלה - החלה המתחות. אני יודע, שדברים שבכתב אינם קריאות ביניים. אין זו התפרצות, אלא דבר מוכן מראש. אני אומר זאת, מפני שלדעתי מתחיל הענין מהראש, מראש-הממשלה את זאת יש לדעת, כי זה קובע את הטון.

עכשיו ברצוני לומר שאני, כציר, לא אסבול דברים כאלה. אם אני אקבל תשובה חריפה - אשא אותה; אם אקבל תשובת שקר - לא אשא אותה. כאשר אני יודע, שהמשיב משיב אפוא א לי דבר שקר - אגיד לו זאת, כי איני יכול לעמוד בזה. אם אני יודע שהאיש, שהוא אחראי בעיני - במקרה זה, לאו דוקא ראש הממשלה אלא שר - משיב לי דבר שאינו אמת - לא אשא זאת.

אני שותף לרצונו של יו"ר הכנסת ואני אייתי רוצה שכל אחד בסיעתו, במאמץ הגדול ביותר, יגיע לידי כך. אנחנו פעם, בתקופה שועדת הבית התחילה לטפל בעניינים שונים, תמכנו גם ביזמת היו"ר שיש לדאוג שפתיחת הישיבה תהיה מכובדת. אין אסון בכך אם חברים חסרים בזמן הישיבה, אבל יש להבטיח את צורתה המכובדת של הכנסת כלפי הציבור. דבר זה עמד כבר פעם בסדר-יומה של הוועדה. אני חוזר ואומר: במדה שהדבר יקיף את כלם, יש לעמוד על המשמר ויש להבטיח באופן הדדי את צורתה של הכנסת.

פ. אילנית:

היו"ר שלנו בא, עם מה שקוראים, משאלה חסודה, והמשאלה הזאת מופנית לכלם, והיא משאלה של כלם, מפני שכלם מעוניינים שהכנסת לא תתמש ביה חזיון לביטויים כאלה כפי שנשמעו בה.

יש להבדיל בין שני דברים: כל זמן שהויכוח מתנהל בצורה חריפה, אך בלתי פוגעת, בין שתי דעות - שרי זהו הנוסח הפרלמנטרי. אך כאן משתמשים האנשים בביטויים, ומתנהגים לא כמו במקום ציבורי. אינני חושבת שהאנשים במקום פרטי, צריכים להשתמש בביטויים כמו גנב או שקרן. מה מבטאים ביטויים אלה? האם הם מבטאים דעה על קוראנה או על קיצוב? הסיגנון הזה הוא מיותר לחלוטין ואינו דרוש בשום פנים לויכוח הפוליטי. אני רוצה לציין כאן שהכנסת אינה יורדת לדרגת הביטויים האלה, דוקא בזמן של ויכוח פוליטי חריף. לדעתי על כל הסיעות לפנות לחברי-הם בדרישה שלא ישתמשו בביטויים אלה.

עלי לומר לכם כאן שאני לא אקרא לבן-גוריון בשם ראש הממשלה, עד שהוא לא יקרא לי בשם שהעניקו לי בוחרי, ושום מרות של סיעה לא תחול עלי. חבר אחד יכול להתנגד לדעתו של השני, ויכול לנסות לשכנע אותו, אבל אינני יכולה להסכים לכך שיקרא לי "הגברת הזו". לא עניתי לו בקריאת ביניים, מפני שלא התרגשתי כלל. אני אבקש באמצעים של מלחמה קרה. (ד. בר-רב-האי: למי תפגע על-ידי כך?) היו"ר שואל אותי, במי אפגע ואם יש בזה הגיון. ישנם דברים מחנכים, ואני לא אקרא לו בשם ראש הממשלה - התואר שהעניקו לו בוחריו, מפני שהוא לא עשה זאת לגבי. אינני יכולה, שלא להגיב על כך, מפני שהוא לא עשה זאת דרך אגב, אלא בכוונה תחילה. באותו אופן יכול אדם לפנות ולומר "ידידי" בשעה שכוונתו היא הפוכה. אם נלך בדרך זו - יתחילו לפסול, לפסול אנשים, לפסול סיעות, לפסול מפלגות ועד אין סוף. ישנם מלים רבות שאדם יכול להשתמש בהם בשעת ויכוח, אבל ישנם מלים שאין הוא רשאי להשתמש בהם. בן-גוריון אינו יכול לקבוע את יחסי לציונות - לא ממנו אני מתכוונת ללמוד את ציוניותי. בגלל הטעמים האלה לא התרגשתי כלל בשעה שאמר זאת. אדם אינו יכול לצאת מן הכלים. ישנם דברים פרלמנטריים רבים ואנשים יכולים לענות בחריפות במידה מספקת מבלי לפגוע. על מי זה משפיע? אם זה הולך לחוץ - זה מחנך יהדות? זה מחנך ציונות? ישנם דברים, שבשביל ההגנה הציבורית אין לשאת אותם. אם רוצים בדרך כלל, שהכנסת תשמור על כבודם - וזה דבר חשוב מאוד בשביל כל הציבור - יש לדאוג לכך שללם יעשו את המאמץ ויקפידו על כך בצורה המתאימה.

אני מבינה יפה מאוד את פנייתו של יו"ר הכנסת ואת חרדתו לה. גם אני הייתי בחו"ל וראיתי את היחס לפרלמנט העברי הראשון. אבל ישנה רק דרך אחת - שההתחייבות לא תהיה חד צדדית. במקרה זה רובצת האחריות על הקואליציה יותר מאשר על האופוזיציה. הרוב אחראי יותר לסגנון מאשר המיעוט, שאני שייכת לו, ושידע במשך שנים לשמור על הסיגנון ולתת סיגנון.

א. תבורי:

אנחנו מנהלים כעת בירור על הנימוסים בכנסת, וראש הממשלה אינו יושב על ספסל הנאשמים. אם הוא נאשם - יש להזמין לבירור.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

החברים יאמרו כאן את אשר עם לבם, אין זו במת הכנסת, אלא בירור, ואם לא יאמר כל מה שצריך להאמר - אין טעם לבירור.

פ. אילנית:

שמעתי ביטויים קשים מחברים רבים, גם מסיעות אחרות, ואינני חושבת שאפשר לרסן ויכוחים ומלחמת דעות, מפני שהויכוח הוא בין אנשים בעלי דעות שונות, שכל אחד משובע שדעתו היא הנכונה. אבל אני בהחלט מסכימה לכך שסיגנון מסוים או ביטויים מסוימים אינם צריכים להשמע מעל במת הכנסת. אין אנו חייבים ללמוד מן הגושים - אצלם משתמשים גם בכטאות ובמקלות.

י. שמחוני

ברצוני להעיר מספר הערות, קודם כל לגופו של ענין. לא הייתי כאשר יו"ר הכנסת התחיל בשיחה זו, אבל אני בהחלט שייכת לאותם האנשים החושבים שעלינו מוטלת האחריות, אחריות גדולה מאוד, של חברי הכנסת הראשונה, מפני שנקבעת מסורת. אין לנו הזכות להשתעשע בתקווה שאלה שיבואו אחרינו יצליחו למחוק הרגלים רעים ומסורת רעה, ויהיו חזקים כדי ליצור את המסורת החדשה והטובה ביותר. כאשר קורה מקרה בכנסת, אני לא רק מטטערת שהוא קרה, אלא בעיקר על הרושם שהוא עושה. הילדים מתעניינים בכנסת, הם קוראים עתוננים ועוקבים אחר הנעשה. בשבוע שעבר הבאתי את שני ילדי הנה. הם ישבו בזמן שהיה ויכוח על סדר היום, אני קיוויתי שהם ישבו רק רבע שעה, אך הם ישבו מרותקים למקום במשך שתיים וחצי. הם יצאו מזועזעים, ואסרו לי שלא האמינו שכן יכול להיות בכנסת. עלי לומר לכם, שהצטרפתי בפניהם, שלא חסיד קורה כך, וכי זה רק בשעת הצעות לסדר-היום. אני מביאה את זאת לא רק מתוך ניסוקים סנטימנטליים, אלא מפני שאני חושבת שהדור הצעיר הוא השופט הרציני ביותר.

אני יודעת שקשה לנו קצת, מפני שאנחנו עם חם קצת, יש לנו אקלים חם מאוד, יש לנו תנאים קטלניים; את זאת אני מוכרחה לקחת בחשבון. אבל שום דבר אינו ניתן לשינוי כהרף עין. ברור, שבגלל סיבות פוליטיות, נאלצנו לעזוב מקום שהשרה אורה מסוימת ולעבור למקום שהתנאים בו הם קשים מאוד. אלה הם תנאים אוניקסיביים, אבל כתוצאה מכך עלינו לדרוש מעצמנו ביקורת יותר קשה.

אשר להערות של סגן יו"ר הכנסת ניר: עוד לפני שעמד על כך סגן יו"ר הכנסת רשמתי לפני הערה זו. היו"ר ממלא את תפקידו ואין לזלזל בו. מי שמעוניין בדמוקרטיה בודאי שצריך להיות מעוניין שליו"ר תהיה השפעה. המסורת שנוצרת אצלנו - חשמש גונמה להבא. מי שמעוניין מחר להיות בשלטון, צריך להיות שותף להכרה זו, למרות שאיבו במצא בשלטון כיום.

אינני רוצה להכנס עתה לבירור הדברים שאמרו על-ידי חבר הכנסת ציזלינג ועל-ידי החברה פייגה. אלתרמן כתב שיר מוצלח על ענין האולטימטום, שכל חשבון מתחיל ברגע מסוים. ישנם חשבונות שמתחילים קודם. גם ההסתערות על ראש הממשלה בודאי יש לה ניסוקים יותר עמוקים ואין זה שייך לענין. אין זה גם שייך לענין אפילו אם תצטק למישהו "שקר". דעתי היא, שצריכים להתרגל לכך, כי ישמעו כל דבר באופן אנושי ובאופן תרבותי, ויכולים הדברים האלה להיות קשים אך למאוד (י. בר-הודה: הערכות!) הכל זה בתחום הערכות. (י. בר-יהודה: אם השר הוציא קקודה ואומר שלא הוציא - זו לא הערכה, זה שקר!) למה אני מתכוונת כאן? אתן דוגמה. אם חבר הכנסת ציזלינג הגיש שאילתה והשר ענה לו; הוא חושב שהחשובה לא שקפה את האמת; השאילתה שלו נרשמה בדברי הכנסת, היא הגיע לעתונות; תשובת השר נרשמה בדברי הכנסת והגיע לעתונות (א. ציזלינג: כיצד אני יכול להוכיח זאת?) אם אתה מוצא שהחשובה אינה מספקת, אתה כותב עוד שאילתה, אתה יכול לכתוב מכתב גלוי בעתונות. אינני חושבת שאני יכולה לבוא ולומר לאופוזיציה, בכל מקרה שהחשובה אינה מספקת אותה: "את מוכרחה להסתקן". בדרך של עבודת המוסד הפרלמנטרי ושל חופש העתונות הקיים - יש אפשרות להשמיע מעל בפת הכנסת ומעל דפי העתונות, פעמים רבות את אותו ענין, אם אתה חושב שיש לך עובדות המראות שהחשובה אינה נכונה. אם אין לך עובדות - אין כל ערך למענתך. אם יש לך עובדות כאלה - כל הדרכים פתוחות לפניך.

אינני רוצה להכנס להערכת סיגנון דיבורו של זה או אחר, אבל אתם באים וטוענים כנגד ראש הממשלה. אני נפגעת עד עומק לב מהדברים שדברה פייגה אילנית, בקשר לצורת הביטוי בוויכוח פוליטי או בוויכוח על התקציב. הענין הוא בזה, שעלינו להרגל לשמוע איש את רעהו באופן אנושי מבלי לקרוא קריאות ביניים! כי מה התוצאה? מתחילות קריאות; אני מדבר - אתה מפריע; אתה מדבר - אני מפריע. בצורה זו יכולים להביא את הכנסת למצב שלא תוכל כלל לעבוד. ומה הבטחון שהכנסת השניה תהיה מסוגלת לעבוד? זאת אומרת שהשאלה מופנית אלינו, אני הייתי רוצה שנגיע לאיזו מן הכרה, של כל החברים, שהתנאים האוניקסיביים קשים, שעלינו מוטלת אחריות קשה, ושיש בנו ניגודים שונים ואנשים בעלי כושר ביטוי שונה. חבר הכנסת רוקח למשל, אומר כל מה שהוא אומר בצורה נעימה מאוד; דבריו יכולים להיות פוגעים כקוצים, אך הם נאסרים בצורה נעימה. הוא סחונן בסיגנון כזה - לחברים אחרים אין הסיגנון הזה. אילו בכנסת שלנו היתה אורה שקשה, היו גם בעלי הסיגנון החריף ביותר, לומדים במשך הזמן לרסק את עצמם.

שמעתי את ריצ'רד קרוסמן מעיר הערה לצ'רצ'יל. דבריו היו מחוץ למקום שאותה אורה, מפני שכל הדברים נאמרו שם בנחת ובשקט,

י. שמחוננית:

ואפילו ההתקפה הזאת היתה מחוסרת טעם בגלל אורית הבית. אצלנו מתחיל להשתרש נוהג שרק האנשים שמשמשים בטון החריף ביותר, הפוגע ביותר, הם המצליחים. אני רואה בזה את אחת הסכנות הגדולות ביותר בשביל קיום הכנסת. אבל, אינני חושבת שהיה פה מקום לדיבורים אלה. אינני שוללת את העובדה שראש הממשלה יכול לדבר בחריפות - אבל לא אומר, שהוא היחידי שמדבר כך. אם הסיסמה תהיה לפרוע פרעות - אנחנו לא נוכל לשבת בכנסת הזאת.

י. קליבנוב:

ברצוני גם כן להעיר כמה הערות, ונדמה לי, שאני במדה רבה, יכול לדבר באופן אובייקטיבי, קודם כל משום שלא "הרבצתי" ולא "הורבצתי" ויש לי אפני שקט, וקיימת אצלי רזיגנציה ידועה לגבי כמה וכמה עניינים.

קודם כל ברצוני לציין שפנייתו של היו"ר באה בזמנה, מפני שאין להכחיש שהאוריה בכנסת השנה, היא גרועה מזו של השנה שעברה, וזאת לצערנו הגדול ולדאבונו הרב. המצב הוא רע ביחוד כחודשים האחרונים. עלינו לעמוד על הסיבות ועל הדרכים לתקן מצב זה. ובכן, מה הן הסיבות לכך? ניקח קודם את הסיבות האובייקטיביות. אין ספק שאנחנו עובדים בכנסת בתנאים קשים עד למאוד. שנית, רוב האנשים אינם בגיל צעיר ביותר. כפרלמנט האנגלי למשל, הצירים הם ברובם בגיל צעיר. אצלנו, הגיל הוא הרבה יותר גבוה מאשר כפרלמנטים אחרים - אין אצלנו אמנם זקנים מופלגים. רובם של האנשים עמדו במערכות קשות, לפחות ב-30 השנים האחרונות, ויש בינינו אנשים שעבדו קשה באופן פיזי; לאנשים אלה לא קל ביותר לשבת ולעבוד בתנאי הבית הזה, בלי אור, בצפיפות הנוראה הזאת, ודבר זה ללא כל ספק, משפיע על מצב הרוחות; אנחנו כלנו נמצאים, במדה ידועה במצב של מתיחות כבד. זה ובתנאים אלה, ואין להכחיש אבר זה. דומני, שחברים רבים, שלא שמו לב קודם לתנאי עבודתם - למדו להעריך דברים אלה. עלינו לשאוף ולהקריב את כל הקרבות ואת כל המאמצים כדי לצאת מבנין זה ולמצוא מקום יותר נוח, שנוכל לעבוד בו בהרחבת הדעת ובתנאים יותר שקטים.

ישנו עוד גורם אחד, שאיננו יכולים לשלשט עליו - אינני יודע אם לקרוא לו גורם אובייקטיבי או סובייקטיבי - וזוהי העובדה, שעשרות חברי כנסת שהיו רגילים לשבת על ספסל אחד, יושבים על ספסלים נפרדים. אתם אינכם תופסים את הדבר תרשו לי, בתור אדם זקן מכם שראה משהו בחייו, להעיר ששהו בענין זה: אין שבר גרוע יותר, מאשר ריב בין אחים. אינני יודע כיצד תוכלו להתגבר על גורם זה; ראיתי דברים אלה במקצת במקומות רבים וממסיבות שונות; מי שראה בעצמו, או קרא את הויכוחים שהתנהלו בריכססאג הגרמני לאחר שהתפלגה הקבוצה של הבלתי תלויים. היתה לי הזדמנות להיות נוכח בשעת הדיונים ולשמוע את חילופי הדברים בין אותם האנשים שהיו קודם קרובים, שהיו תלמידים ומורים, זה לזה. אותו הדבר קרה לפרלמנט הבריטי לפני 15 שנה. זהו מצב מאוד אומלל, מאד מאוד קשה, ישבתי 4 חודשים בסובייט רבוצ'ין-דבוטטוב וראיתי כיצד התנהלו שמה ויכוחים בין הבולשביקים מצד אחד ובין הבולשביקים מצד שני. אי אפשר היה לשמוע את הדברים האלה. אבל, להם היתה כבר היסטוריה של לפחות 10 שנים, וכאן יש היסטוריה של שנתיים שלש. אם כל אחד יתן את דעתו על המסיבות האלה וינסה לא לחשוב שמן ההכרח הוא שאנשי מפא"י ומפ"ם ידברו איש אל רעהו בשצף קצף - יוטב המצב.

אני רואה עוד כמה וכמה סיבות ואני ארשה לעצמי להגיד דבר אבסורדי במקצת, הנוגע לנשיאות הכנסת. אני חושב שנהגנו לא נכון בשעה שהרשנו ליו"ר הכנסת להשאיר באופן פורמלי במפלגתו. כוונתי לכל חברי הנשיאות. אינני אומר, שכתוצאה מהיותם קשורים למפלגותיהם, אין יושבי-הראש אובייקטיביים. אינני בא להטיל חשד ואני מציין שלא ראיתי כדור הזה אצל יושבי-הראש שלנו. אבל מצב זה יכול להביא לידי חשדות וחששות. אני חושב שהיתה זו טעות מצדנו לקבוע נוהג זה, וכפי ששמעתי מתחילים כבר חברי מפא"י לנסות קצת הצדה משיטת הבחירות היחסיות. לדעתי אחת המעלות הגדולות ביותר שיש לפרלמנט האנגלי היא, שאיש אינו יכול לחשוד, אפילו בלבד, בספיקר בנטיה למפלגה זו או אחרת. אני אומר: כדאי לנו לחשוב על זה. אינני בא לוטר שאני מוצא איזהש שהוא פגם בחברי הנשיאות - אינני רואה בשהם שום פגם. אני רק אומר שנוהג זה יוצר רקע פסיכולוגי בלתי בריא וכדאי לתת את דעתנו לשאלה זו לעתיד לבוא.

אני מסכים בהחלט לדברי חברת הכנסת שמחוננית

י. קליבנוב:

בענין היחס שלנו לנשיאות. יחסנו לנשיאות הוא יחס שאין לסבול אותו. עלינו לצאת תמיד מתוך הנחה שהיו"ר, בשעה שהוא יושב על הבמה, הוא השליט, הוא המושל והוא המכריע. אפשר אחר-כך לערער על החלטתו; יש ועדת פירושים. אפשר להזמין את היו"ר לישיבת ועדת הכנסת ולדבר אתו קשות וללמד אותו דעת - אני מוכן ללכת עד כדי כך; אבל, בשעה שהוא יושב על הבמה אין ללמד אותו, אין להתנגד לו ואין להוכח אתו, גם אם עשה מעשה שאין לעשותו. עלינו להשמע להוראות היו"ר כל זמן שהוא מנהל את הישיבה. לא ייתכן שהיו"ר יאריך את זמן הדיבור שלש פעמים ולבסוף יביאוהו למצב כזה שהוא יצטרך לדרוש מהחבר לרדת מעל הבמה.

מסילים כאן האשמות על זה ועל אחר. אנחנו יודעים - ובזה יש להכיר - שבלי כל ספק ראש הממשלה לעתים קרובות מאוד מדבר בחריפות שלא במקומה ולא בזמנה, ושאינה מוצדקת בהחלט. אבל עלינו גם לדעת לסלוח לפעמים לראש הממשלה, אם כי אינו משתייך למפלגתנו. ראש הממשלה זכאי לזה שלעתים קרובות יסלחו לו, וגם אנשי מפ"ם צדיקים להכיר בזה; אם הם חושבים, אם הם מקווים להיות פעם בשלטון ושראש הממשלה יהיה אחד מחבריהם - עליהם לדעת שיש לסלוח לראש הממשלה; גם אצלנו לא כלם מלאכים. אם היו"ר הכנסת או חבריו ירצו להעמידו על טעותו, או על חולשתו ~~אבל~~ דברים כאלה - כדאי וכדאי לעשות את הדבר הזה, ואני חושב שאין הם זקוקים לעזרתנו. אני חושב שגם אצלכם ישנה הרגשה כזאת, וגם אתם משתדלים במדה ידועה, לתקן את המצב. אבל החובה הזאת מוטלת על כלנו. אינני יחזיק כיצד נוכל לסכם את הדבר, אינני חושב שנוכל לקבל החלטה או פורמלציה כיצד לנהוג. זהו ענין של השפעת גומלין מאחד ל משנהו, ובין סיעה לסיעה. כדאי, מדי פעם בפעם לנהל שיחות כאלה, בתנאי שהשיחה האלה לא תפנה לבנה בצורה של התנגחויות ספלטיות, אלא בצורה של שיחת חברים, נבחרים העם, שעל כלם מוטלת האחריות הזאת.

י. ברץ:

אנחנו מנהלים כאן שיחה חופשית מאוד, ללא הבדל מפלגות וסיעות. בכל זאת, ברצוני למנוע אשליה מכמה חברים. אותי לא מעניין מי מתחיל ואיך זה מתחיל. מדברי חברי הכנסת אילנית וציזלינג חוששני שהם נגשים בצורה כזאת לענין, וזה רע מאוד. אומר בגלוי, אינני תמיד מסכים עם דברי ראש הממשלה ולאופן דיבורו, אבל אינני יכול לקבל את הגישה האומרת שדבריו הם המקור. ישנם פקטיכלים ומהם אפשר לראות שהתפרצויות של חברי הכנסת היו כבר בישיבות הראשונות - אינני יודע מה גרם לכך ולא בזה הענין. בענין זה אני חולק על דעתו של היו"ר שלנו. ישנו דבר מה מוזר מאוד בהשפעת הכנסת. ישנם שני צדדים. אני נפגש לעתים קרובות עם אנשים מהחוף, אטריקאים, והם מתרשמים יפה מאוד מהכנסת. אמנם, אין הם כלם מבינים את השפה ואין הם מבינים לשנת בכנסת. הם יוצאים לך מלאי התרשמויות והתרגשויות. אותי לא מעניין הדבר הזה. אותי מענינת ההשפעה הקשה של מה שנעשה בכנסת בתוך הארץ. ידוע לכם, שהציבור מדבר רעות על דברים רבים, - ואין הוא צודק - בענין משכורת, מכונניות, אריכות דיבורים וכל מיני דברים אחרים. אבל, בזמן האחרון מתרכז הדבר בסקנדלים. לא מדברים עכשיו כל כך הרבה על דבר המשכורת ועל יתר הדברים, אלא גם הילדים וגם הגדולים מדברים על אופן התנהגותם של חברי הכנסת. המצב הוא רע מאוד אחרי פנייתו של היו"ר הכנסת בשבועות האחרונים. המצב הורע ללא נשוא. אני יודע מה היא ההשפעה על הציבור - בתוך עמי אני יושב. כלנו מדברים על מה שנעשה בכנסת - וזהו החינוך שאנו נותנים! בענין זה לא יכולות להיות כל הסתייגויות. אין יכולים לומר "אם אתה תגיד לי כך אני מופרח לענות" או להגיד "אמרת דבר לא נכון" לדבר, שלדעתך הוא לא נכון. (י. בר-ההודנה: מדובר כאן על עובדות ולא על הערכות) יכול להיות ש-20 איש חושבים שזה נכון ואחד חושב שאין זה נכון, והוא מוכרח לענות. שום דבר לא יועיל כל זמן שיסתייגו בצורה כזאת.

אשר ליו"ר - היושב-ראש הוא המכריע, הוא הקובע ואין כאן כל מקום לסקנדלים. לא יכולים לקבוע סייגים מתי אפשר לעשות סקנדלים ומתי אי אפשר לעשות סקנדלים. אנחנו איננו אחראים רק בעד הכנסת. אנחנו יוצרים סייגון בארץ; הכנסת יוצרת את הסייגון ומחנכת ומשפיע

י. ברץ:

אני מצטער שחסרה פה דוקא סיעה אחת, שהיתה צריכה לשמוע את הכרור הזה (ס. גרבובסקי) היא אינה הגרועה ביותר). לא אמרתי שהיא הגרועה ביותר, אבל חשוב שכולם ישתתפו בכרור זה. עלינו לסכם את הכרור הזה ולתקן את הפגם, שהגיע בזמן האחרון עד כדי כך, שכאשר אני עומד בתור למכונית, אינני אומר שאני חבר כנסת, כי אני מתבייש בכך.

א. כהן:

כשדנים על הנושא של פרצנות בכנסת, צריך לזכור פרק אחד שכתוב "ימין ושמאל תפרוצו". לכן, אני יכול לומר, שצדק ברץ שאסרה שחסרה כאן סיעה אחת, ולא צדק גרבובסקי באומרו שאין זו הסיעה הגרועה ביותר. לו היו פה - הייתי מזכיר שמות. כיון שאינם כאן אינני רוצה להזכיר שמותיהם של בודדים שלא קבלו מרות של היו"ר. לדעתי אין זה ענין של פסיכוזה - זהו ענין הנתון בידי כמה בודדים. אינני רוצה לחזור על דברים שנאמרו. אומרים, שאנו יוצרים סיגנון פרלמנטרי, שאין לנו בית-הספר. לדעתי, יש לנו בית-ספר, בית-ספר רע, ומה שקוראים "סיגנון פרלמנטרי" זה לשון סגיי-נהוד, מפני שאין מסיבות ציבוריות, שבהם יש כל כך הרבה התפרצויות. בפרלמנטים רבים יש תגרות ידים, ולזה קוראים סיגנון פרלמנטרי. אינני רוצה בכלל לפרלמנטריזם כזה. בית-הספר שלנו זה בית-הספר של פולין, של הסיים, וארצות מזרח אירופה. על הפרלמנט נאמר, אם נתרגם זאת לעברית - היא "דברת". הסקנדל מתחיל כאשר כל 120 החברים רוצים להתכח עם הנואם. למשל, אותו ענין כאשר ראש הממשלה אמר "רב מטעם", שלדעתי לא צריך ראש הממשלה להגיד מעל במת הכנסת.

ברצוני להעיר שתי הערות. אני הייתי מברך על הזדמנויות של שיחות נוספות כאלה; אבל ברצוני להוסיף שני דברים:

ענין חמור מאוד, שחוזר ונשנה בשעת ההצבעות; חבר היוצא מן האולם, נכנס בשעת ההצבעה והוא מצביע; לא ידע על מה מצביע אבל ראה את חברי סיעתו מצביעים והוא הצטרף אליהם. דבר זה עושה רושם רע מאוד על האנשים הנמצאים על היציע.

דבר שני: בענין סדר-היום. ההצעות לסדר-היום הפכו אצלנו למשחק לא נעים. מתחילה התחרות של הצעות. לעתים חושבים 5 חברים את אותה מחשבה. יכולה להיות הצעה שאני מעוניין, שבוחרי ידעו שאינני אדיש לגביה ולכן גם אני רוצה להציע הצעה. עלינו להסביר ענין זה.

לבסוף, ברצוני לומר שאני מברך את היו"ר על יזמתו. בענין זה, אני נמצא במקום נוח מבחינה סיעתית, אבל אני מוכרח גם לומר שאני פסימי לגבי התוצאות, כל עוד לא נמצאה דרך לבידור אישי עם כמה אנשים. לדעתי, זה ענין של כמה אנשים. אני מציע שיו"ר הכנסת, שיש לו אוטוריטה יבוא בדברים עם שלשה חמשה סקנדליסטים מובהקים.

א. שפטל:

היתה לנו שיחה נאה אבל היא היתה יותר מדי ערטילאית, מפני שאינני יודע כיצד נסכם אותה וכיצד נוכל להביא את החברים לידי כך שיתנהגו אחרת. אני שואל: הכנסת שלנו קיימת כבר קרוב לשנתיים, מדוע זה לא הוצא אף חבר מן האולם? אין פרלמנט בעולם שבמשך בזמן לא מוציאים מישהו מן האולם. הנשיאות שלמו התנהגה לפני משורת הדין, ואלה הן תוצאות הדבר הזה. (י. ברוך-הורדה: אני יכול לתת לך רשימה שלמה של חברים שיעשו את הכל כדי שיוציאו אותם). זה דבר מחנך, זה דבר שמתפרסם בעתונות. יבניאלי היה אומר: "אני אצא בכוונה מהכלים". וישנם חברים רבים שיוציאים בכוונה מהכלים. ניסו כאן חברים לעשות את החשבון הקדמון עם ראש הממשלה. אני אינני גורס את השיטה הזו, מפני שראש הממשלה על פי רוב עונה למה שנאמר לפניו. שמעתי את דברי חבר הכנסת מנה ואינני יודע מה פוגע יותר, אם אומרים שאני שכיר מרשל או סוכן של מרשל, או אם אומרים שאני שייך למפלגה בלתי יהודית. סיעת מפא"י, 46 חבריה, על פי רוב יושבים בשקט גמור (ג. ביר: תזכור רק ביום רביעי זה המפלגה שלנו ישנה אז בשקט). (ס. גרבובסקי: כל הסיעות ישבו בשקט בלי יוצא מן הכלל).

א. שפטל:

בנוגע לרב מטעם" מי שיודע את ההלצה
האמיתית בנוגע לרב מטעם" יודע, שהיה פעם "רב מטעם" שהיה כבוד-פה, שאלו/א:
מדוע בחרתם רב כזה? ענו: חפשו אילם, כיון שלא מצאנו בחרנו בכבוד-פה.
(ג.ביר: שטריהו לויין היה גם כן "רב מטעם").

היו"ר ד. בר-רב-האי: אל לנו להגזים, אני רואה את ענין הביטויים

לעומת יעילות עבודת הכנסת שעלתה בשנה
האחרונה. איננו צריכים בעצמנו להקטין את דמותה של הכנסת (מ. גרבווסקי:
אין זה שייך לנימוסים). דברי ברך פגעו בי קשה מאוד. גם אני בתוך עמי חי
וגם אני נפגש עם אנשים, גם עם ילדים וגם עם מבוגרים, ודמני שיש עוד
מם להעריך בכנסת זאת. אין זאת אומרת שעלינו להתעלם לגמרי מענין זה.

אשר לדברי שפטל. דומני, שלעתים קרובות
טוב יותר כאשר יושב-הראש אינו שם לב לקריאה מסוימת; ברגע שהוא מעלה את
שאלת הקריאה - היא הופכת לפרובלימה.

חבר הכנסת קליבנוב עשה ניתוח נכון מאוד,
וייתכן מאוד שיש השפעה רבה על העובדה שאותם האנשים שישבו קודם על ספסל
אחד יושבים עתה על ספסלים נפרדים. אתם רגישים מאוד לדברי האש אפפאאשטא
הממשלה; לא תמיד אתם תופשים את מה שאתם אומרים. ראש הממשלה אינו זקוק
להגנת שלי; ככה הוא (י. בר-יהודה: ואנחנו - כמו שאנחנו). האם יו"ר הכנסת
צריך לעבור בשתיקה אם חבר כנסת צועק "או"ם רצחנית". מדינת ישראל הרי
חברה באו"ם (י. בר-יהודה: זה אינו פוגע מאף אחד מכם). (ג.ביר: אני
בקשתי לקחת את המלה חזרה) (י. בר-יהודה: לא היית בסדר, לא יכולת לדרוש
זאת). במת הכנסת אינה הפקר. אם מדינת ישראל יושבת באו"ם, אני יכול
לעלות על הבמה ולשלול את מדיניות הממשלה שהביאה אותנו לאו"ם, אבל אינני
יכול לומר ש"או"ם רצחנית". (י. בר-יהודה: אם אני מתבטא בצורה מעליבה
כלפי מישהו - היו"ר יכול להעיר לי, אבל הוא אינו יכול לקבוע מה שאני חושב
לעצמי). אני שם לב כל הזמן לרגישות המיוחדת שלכם לדברי ראש הממשלה.
אני שואל את עצמי: לו היינו אנחנו, כל אחד מאתנו, כל כך רגישים לכל
מלה שאתם אומרים - הכנסת הייתה הופכת לתופת. אתם אינכם שוקלים אתדבריכם
והם עלולים לעורר סקנדלים גם אצל מישהו אחר. (י. בר-יהודה: יעוררו!)

כלנו רוצים לשמור על כבוד הכנסת, ועל
ה"אספרי-דה קורט". כלנו מעוניינים בכבוד המוסד הזה, בכדי שלברך לא תהיה
הרגשה בלתי מוצדקת. אם נוכל ליצור בתוכנו הרגשה משותפת של זאגה לכנסת
הבית - נוכל להתגבר על הדברים האלה.

ג. יהודה:

אנו דנים בשאלה רק מצד אחד, אבל יש לה
גם צד שני. בדרך כלל אני מקבל ברצון
טוב את רוח הדברים שנשמעו כאן. אבל קיימת עוד שאלה, שאלה של תוספת
חוקים, של תקנון שחסר לנו - ולא אחזור על מה שנאמר כאן, שדרוש לנו
רגלמנט.

אדבר על דברים שלא דברו עליהם כאן. קריאות
הביניים אצלנו בדרך כלל הן ללא מסגרת. הנואם נואם, קורא קריאת הביניים
קורא את קריאתו והנואם ממשיך לנאום, איש אינו שומע אותו. לדעתי, קריאת
הביניים צריכה להיות חוקית (י. בר-יהודה: כמו בפרלמנט הבריטי?) לפי הבנתי,
יש לישר את קריאות הביניים בצורה חוקית. הרוצה להעיר - ירים את ידו ויקבל
רשות לקרוא את קריאת הביניים. לדעתי חשוב סידור כזה, ויהיה רגלמנט כמה
זמן יכולה לארוך קריאת ביניים, רגע, שניים או שלשה, והנואם - באופן
אוטומטי חדל לדבר. צריך להיות מספר מוגבל לקריאות הביניים. לדעתי,
נשיג על-ידי כך שלום בית רב מאוד, ושקט רב. (היו"ר ד. בר-רב-האי: ואם
יקומו שלשה יחד?) היו"ר יקבע.

הדבר השני, הוא, מתן אפשרות לחבר כנסת להוכיח
ליו"ר בשעת הישיבה, שאין הוא צודק.

י. קוטוי:

יש לי מה לענות לחברי הכנסת מסייעת מפ"ם,
אלא שאין זמני מרשה לי. ברצוני רק לומר
שהפניה הזאת של יו"ר הכנסת מובנית לכל המפלגות. אבל מה ימרה את רגלי

י. קוסובי:

חברים לא יענו לקריאה זו? אינני מאמין שבלי רגלמנטציה חמורה נוכל להשליט בכנסת שלנו שקט וסדר. בפרלמנטים אחרים קיימת מסורת - אנו עוד לא חשבנו על כך (י. בר-יהודה: בתקנון ישנן הצעות). אני אומר בפירוש שמה שצפוי שנרכש בפרלמנטים אחרים במשך מאות בשנים - מוכרח לקבל אצלנו צורה של חוק לגבי סמכות היו"ר.

י. שפרינצק:
יו"ר הכנסת

לדעתי נאמרו בישיבה זו דברים חשובים מאוד. אבל, עלי לומר לכם שלא התכוונתי לשיחה נאה בלבד. התכוונתי לכך שאנו, בכנסת הראשונה הזו ניצור רגלמנטציות מסכמות הנובעות מהרקע הנפשי של הסכמה להם למפרע. אני רואה, שאין חילוקי דעות לעצם העניין. דבר אחד אגיד לחבר הכנסת בר-רב-הא' בל יקום להגנת חשיבות הכנסת. כאשר בצטרך לדבר על יעלות וחשיבות הכנסת - יש לנו הרבה מה להגיד. אבל, צורת הכנסת היא לא פחות חשובה מאשר החוקים והחלטות שנתקבלו על-ידה. זהו האטריות הראשון בהיסטוריה העברית אחרי הקונגרס הציוני. החידוש הגדול של הרצל היתה הצורה והתוכן של עם. הצורה נתנה כבוד. אחרי הקונגרס הציוני נוצר אטריות יהודי - האומן. כאשר נדבר על מצב המדינה והמציאות - נדבר על דק בקשר לזה שיש חשיבות רבה לצורת מדינת ישראל, שרוצים להקימה עכשיו לאחר שהושמדו 6 מיליון יהודים, אני חרד ורועד לדברי ברך. הוא הוכיח לי את כל התוצאות המרות. וזוהי מטרת השיחה. ברצוני לומר לכם שבלי רצון מוחלט לא יוצרו הרגלמנטים. אנחנו איננו האנגלים. למה שהם הגיעו במשך מאות שנים עלינו להגיע במשך מאות רגעים - אין לנו ברירה אחרת.

אשר לרגלמנטציה, שיחה זו צריכה לבוא לידיעת כל הסיעות וחבריהם. לא היה מזיק גם לפרסם את הפרטיכל של הישיבה הזאת. ידעו כלם שנבחר העם לתכנסו על מנת לדון בשאלה זו; אין בכך כל פגם, יש בזה מן החידוש.

דברתי באריכות על שאלה זו עם שר המשפטים פח רוזן; אחד מחברי הממשלה, שאפשר לדבר אתו על ענין נימוסים. אמרתי לו ועמדי על כך שעל הממשלה לדון באופן מקביל על ענין זה. עמדי גם על העובדה ששרי הממשלה בכנסים לאולם הכנסת מבלי לומר שלום ליו"ר. אינני זקוק לנהוג האנגלי, שכל חבר חייב להשתחוות ליו"ר, אבל לא ייתכן להכנס לאולם הכנסת מבלי לומר שלום ליו"ר. הקהל מסתכל מלמעלה ואין הדבר עושה רושם טוב.

הוצע כאן לקבוע תקנון לקריאות ביניים. אין אנו אנגלים. קודם כל עלי לציין, שעל פי רוב קריאות הביניים אינן סכוונות לנואם, אלא לחבר כנסת היושב במקומו; דוד הכהן לבר-יהודה, בר-יהודה לדוד הכהן וכו'; אני מקווה שתהיה לנו ישיבה שניה ואז אוכל להביא לפניכם כמה הצעות. ברצוני לומר לכם שאני דואג שהדבר יועמד לדיון בממשלה בדיוק כמו שהוא אצלנו.

אין אנו יכולים לעשות רגולציות של סמפרמנט. חבר הכנסת גרבוטסקי אמר פעם שהיו"ר - הכוונה היתה אלי - לא מגן במדה מספקת על כבוד ראש הממשלה. אמרתי כבר קודם שלא תמיד יש לי אפשרות פיזית לעשות זאת מפני שכאשר בן-גוריון נכנס לויכוח עם חבריו האינטימיים ביותר - עם אלה שהיו חבריו האינטימיים ביותר - אין כל תקווה שיפסיק. הוא לא ישמע לי, אני אינני קיים בשבילו באותו רגע. ואז - אין כל תקווה להגן עליו. אני הייתי נוכח באותה ישיבה כאשר ראש הממשלה אמר "הגברת הזאת" לחברת הכנסת אילנית. אינני חושב שהיה בזה מן הטעם הטוב, ואחרי זה קמה הרמתחה הגדולה. אני מודיע לכם שאני רציתי להגן עליו - הוא לא נתן לי. חבר הכנסת ריפטיין אמר אז "החלטות עזות המצח" - ובעברית יש לעזות מצח פירוש מיוחד. הוא לא ענה כלום על זאת אלא פנה לחבר הכנסת גלילי ואמר: "אתה, יפה הרוח איפוא אתה היית", ועל זה באה התשובה "גם רוח". רציתי להגן על בן-גוריון כי לא היה פגם בהתנהגותו. לבן-גוריון יש סמפרמנט - קודם היה משפיע עליכם, עכשיו הוא מעורר אתכם נגדו. כאשר הוא מופיע - נעשה אי שקט אצלכם. אני מקבל את זה, זה מקובל בכל הפרלמנטים (י. בר-יהודה: יפה רוח, זו פגיעה אישית. הקריאה הקודמת היתה הערכה). אני מדבר עכשיו כיו"ר. מותר לו להגיד "יפה רוח", אתה יכול לקבל את זה כאירוניה, אבל במלים עצמן אין שום דבר פוגע. לעומת זאת "גם רוח" זו פגיעה. אומרים זאת לראש הממשלה והוא אינו מגיב. לו היו אומרים לי מלה כזאת הייתי עוזב את הכנסת ולא חוזר עד אשר גלילי היה מבקש סליחה. "גם רוח" פירושו "גרוביז"

י. שפרינצק:

בן-גוריון מרגיז אותי לפעמים, אבל לא במלים, אלא בני-זנאי של הטמפרטנט שלו. ברצוני לומר, שחברי מפא"י הם שקטים, אך לא תמיד. בתחילת דברי אמרתי שכמעט כל הסייעות הן שותפות לענין זה. התכוונתי לסייעתו של חבר הכנסת אידוב כהן, שאינה תורמת לאטמוספירה זאת ששודרת בזמן האחרון. עלי גם לומר כאן, שלא בנוכחות הסייעה שחסרה כאן, שאין היא תרועה ביותר, כי יש לה שיקול דעת מתי לעשות סקנדל.

בהזדמנות זו ברצוני לומר לכם שאני מרגיש שלא נוכל לשבת זמן רב בבית פרומיין, כי המצב שם הוא ללא נשוא. לא היה זה המקום הראשון שלנו, היינו אולי מסתגלים אליו, אך לאחר הבית בתל-אביב קשה להתרגל אליו. אנו מספלים עתה בשאלה זו.

אני בקשתי את חבר הכנסת רוקח לבא לישיבתנו זו, בתור ראש עיריית תל-אביב. זכור לכם בודאי שבזמנו היינו אחוזים געגועים וסנטימנטים לבית בתל-אביב ורצינו להשאיר משהו נצחי בבית זה, בשעה שעברנו למקומנו הקבוע בירושלים. אנו חשבנו לרכוש את שני הבתים ולהעמיד לרשות הצבור; הדבר לא יצא לפועל ועיריית תל-אביב רכשה אותם. בית "סן-רמו" ישמש למרכז תיירות, שיש לו ערך גדול, אך עוד לא ברור מה יהיה בבית קולנוע "קסם". אני מציע שמר רוקח יציע לנו הצעה בנידון זה.

י. רוקח:
היתה לנו שיחה עם "הנשיאות", שבה השתתפו יו"ר הכנסת ושני הסגנים, ואני מסרתי להם שהעירייה לא תעשה דבר עם הבניין הזה בלי הסכמת הכנסת.

לעת עתה לא שנינו דבר בבנין, אלא מסבנו אותו, בהסכמת יו"ר הכנסת, לשמוש למטרות תערוכה צבאית.

י. שפרינצק - יו"ר הכנסת: האם תוכל לומר לנו מה הן הכוונות ביחס לעתיד.

י. רוקח:
אצאאאא הבניין לא יימסר לקולנוע, או לכל מטרות אחרות המכונסות בו, אנו רוצים לתת למקום אופי היסטורי. אני עומד בדיבורי, ואני בטוח שמועצתי היא מאחורי בענין זה.

א. ציזלינג:
אני מבקש לקיים ישיבה בענין הנידון, שבא לי כהפתעה. איני בא בטענות לעיריית תל-אביב, היא נהגה נכון. אני מערער על המצב הקיים. ועדת הכנסת בחרה ועדת משנה וועדת משנה זו קבלה החלטות ומסרה אותן לממשלה. ההחלטות היו שבנין סן-רמו ימסר לעירייה ואילו בנין "קסם" ישאר בבעלות צבורית, הממשלה, הכנסת, המדינה. עכשו מתברר שאשעיריית תל-אביב תעשה את רצון הכנסת, והיא שרכשה את הבית. הממשלה נהגה שלא כדיון, ואני מערער על כך. ועדת המשנה קבלה החלטות ואני מערער על הדיון הזה. אני רוצה, שאם שר האוצר עומד עדיין על דעתו, יופיע בפני הוועדה ויסביר לנו את עמדתו. אין זה דבר שהמדינה אינה יכולה לעמוד בו. אני מערער על מסירת הבנין לעירייה. נדמה לי שהמחיר אינו כל כך יקר.

צ. יהודה:
החלטות ועדת המשנה אינן סופיות כל עוד לא הובאו לאישור מליאת הוועדה. אם עיריית תל-אביב סוכנה לנהוג כפי שאנו נרצה - תבא עליה ברכה. אנו הרי מעוניינים לשמור על הבנין שימצא בבעלות צבורית - ועיריית תל-אביב אינה בעלות זרה. אני מתאר לעצמי, שלו הייתי ראש עירייה, גם כן הייתי רוצה לקחת לעצמי את הכבוד הזה.

י. רוקח:
המצב, חבר הכנסת ציזלינג, היה לגמרי אחרת - הבנין עמד להמסר חזרה לאנשי "קסם" (י. בר-יהודה: אין טענה ולא יכולה להיות טענה נגד עיריית תל-אביב). התקיימה הצבעה בוועדה הכספית וברוב דעות אצאאאאאא של קול אחד הוחלט לא להחזיר את הבנין. היה רוב גדול בעד החזרת הבנין לאנשי "קסם". היה ויכוח בוועדת הכספית - ומר פרלמוטר נוכח בכל הישיבות האלה - ושר האוצר אמר שיש להחזיר את הבנין. וכאן, אמרתי שאני מקבל על עצמי להעביר את הבנין לרשות העירייה.

י. רוקח:

אם הממשלה מעוניינת לקבל חזרה את הבניין - אני מוכן להחזירו לה. באתי לידי הסכם עם יו"ר הכנסת שההכרעה בנוגע לשמוש בבניין תמצא בידי ועדה משותפת, שיש בה רוב לכנסת. אינני רוצה להרוויח מהבניין הזה. בכונתו היה להגיש את הבניין בצורה מסוימת למדינה. עוד יבא היום לכך. לעת עתה, לדעתי, הצלנו את הבניין. יש כמובן גם צד כספי לשאלה, ואנו מנהלים מו"מ. אם המדינה יכולה לשאת בעול זה - גם העירייה יכולה לעשות זאת.

י. שפרינצק:

אני תומך בהצעתו של חבר הכנסת ציזלינג. ואני מציע שלאחת הישיבות הקרובות של ועדת הכנסת יוזמן ויאושר האוצר ויו"ר ועדת הכספים. למעשה אין הבתים האלה נמצאים ברשות פרטית. חשוב לנו שהבניין הזה ימלא את התפקיד שרצינו; זה היה האידיאל שלנו. תיירות - זהו דבר הנוגע לכולנו.

י. רוקח:

אני אביא את הדברים האלה גם לאשורה של המועצה. אני מבקש טכס להחליט בשאלה זו בהקדם.

מ. גרבוטסקי:

אני מציע לבטל את הישיבה טחר או לדחותה לשעה מאוחרת יותר.

מחליטים

לקיים את הישיבה בשעה 13.30

הישיבה ננעלה בשעה 19.25